

Oriëntalisme: van een academisch discours tot kolonialisme

Een casestudy van Groot-Brittannië en Afrika in het licht van Edward Said's *Orientalism*

Figuur 1: 'A new map of Africa', John Cary, 1805.

Bachelor scriptie

M. Swartjes

Universiteit Utrecht

Taal- en Cultuurstudies

Definitieve versie: 22 januari 2021

Dr. C. Creighton – begeleider

7925 woorden (exclusief voetnoten en bibliografie)

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Edward Said en oriëntalisme.....	7
Hoofdstuk 2: Van ontdekkingsreizen naar intellectuele autoriteit	10
Hoofdstuk 3: Van handel tot hiërarchie	13
Hoofdstuk 4: Van hiërarchie naar hervormen	17
Conclusie.....	21
Bibliografie.....	23

Samenvatting

In dit scriptieonderzoek wordt er onderzocht in hoeverre er een overeenkomst is tussen het discours over het oriëntalisme dat geanalyseerd is door Edward Said in *Orientalism* en de koloniale periode van Groot-Brittannië in Afrika tussen 1850 en 1914. Said stelt dat oriëntalisme gaat om de relatie tussen het Westen en de Oriënt. Er zijn drie verschillende discoursen van oriëntalisme. Dat zijn het academische, ontologische en autoritaire discours. Said focust zich op het autoritaire discours en stelt dat dit discours gebaseerd is op racisme en onderdrukking. Dit discours ontwikkelt zich drie fasen, waarbij het Westen eerst kennis verneemt van de Oriënt, vervolgens de Oriënt annexeert en ten slotte hervormt naar westerse maatstaven. Deze drie fasen zijn respectievelijk onderzocht in de casus Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika en er is gebleken dat de ontwikkeling van het autoritaire discours hierin terug te vinden is. Er is gebleken dat in de periode 1850 tot 1875 door Britse ontdekkingsreizigers kennis vernomen werd van de Afrikaanse samenleving en geografie. Deze kennis werd gedeeld met het thuisland. Door deze bronnen ontstond het idee dat de ontdekkingsreizigers experts waren over Afrika en dat zij als beste wisten wat goed was voor het continent. Said classificeert deze houding als intellectuele autoriteit en stelt dat deze intellectuele autoriteit terug te vinden is op het culturele, religieuze en politieke vlak. In dit onderzoek is gebleken dat dankzij het sociaal darwinistische gedachtengoed dat heerste in de Britse maatschappij en het ontbreken van het christelijke geloof in Afrika, de Afrikaanse samenleving gezien werd als barbaars. Mede hierdoor ontstond de legitimering voor het koloniseren van Afrika, omdat het Britse parlement ervan overtuigd was dat slechts door politieke overheersing Afrika een goede samenleving kon krijgen. De laatste ontwikkeling binnen het autoritaire oriëntalisme is die van hervormingen. Deze vinden al plaats voordat er daadwerkelijk sprake is van kolonisatie. In de tijd van ontdekkingsreizen vinden deze hervormingen vooral op materieel gebied plaats. Met het koloniseren beginnen de hervormingen ook op sociaal-cultureel gebied plaats te vinden. Hierdoor is te stellen dat er een overeenkomst is tussen het autoritaire discours binnen het oriëntalisme en de casus Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika.

Inleiding

Kolonialisme en onderdrukking hebben de afgelopen jaren centraal gestaan in veel maatschappelijke discussies. Voorbeelden hiervan zijn de Zwarte Pieten discussie, het debat over de naam ‘Gouden Eeuw’, en de hernieuwde aandacht voor de Black Lives Matter beweging naar aanleiding van de moord op George Floyd.¹ Niet alleen in de maatschappij, maar ook in het wetenschappelijke veld zijn kolonialisme en onderdrukking thema’s die veelvuldig onderzocht worden. Een bekende literatuurwetenschapper binnen deze thema’s is Edward Said. Hij is gespecialiseerd op het gebied van cultuur en postkoloniale studies.² Zijn bekendste werk is het in 1978 gepubliceerde *Orientalism*. Dit werk heeft voor een paradigmaverschuiving gezorgd in het denken over de relatie tussen ‘het Westen’ en ‘het Oosten’.³ *Orientalism* kijkt naar de invloed die het Westen uitoefent op het Oosten op het gebied van politiek, literatuur en wetenschap. Eén van de kernpunten uit het boek is dat Said beargumenteert dat deze westerse invloed voortkomt uit racisme en machtsuitoefening.⁴

Het gedachtengoed uit *Orientalism* is veelvuldig gebruikt als basis voor verder onderzoek. In zijn boek legt Said de nadruk op ‘het Oosten’, waarmee hij doelt op islamitische landen en Arabieren. Niet alleen Said zelf, maar ook andere wetenschappers zien deze focus op het Oosten als een beperking. Nieuw onderzoek trekt dit kader dan ook breder. Zo heeft Bill van Mullen het boek *Afro Orientalism* geschreven dat zich richt op de Afro-Amerikaanse verhoudingen tot racisme.⁵ Jeremy Prestholdt heeft gekeken naar de rol van taal in het discours van Portugal en Swahili-sprekers in Afrika.⁶ Ook Groot-Brittannië is onderworpen aan het oriëntalistische discours.⁷ Hierbij ligt de voornaamste focus op de relatie met India en de East India Company, maar ook op de verhouding met het Ottomaanse Rijk en Egypte.⁸

Wat opvalt in de literatuur is dat er weinig over zuidelijk Afrika, Groot-Brittannië en het Oriëntalisme geschreven is. Dit is bijzonder, omdat Groot Brittannië één van de

---

¹Sjoerd Mulder, ‘Waarom is Zwarte Piet zo’n onderdeel van onze identiteit geworden?’, Trouw, 21 november 2019, <https://www.trouw.nl/gs-b13180e0>;

‘Wel of geen Gouden Eeuw: “Laten we op zoek gaan naar een nieuwe term”’, geraadpleegd 11 november 2020, <https://nos.nl/1/2301599>;

Derrick Johnson, ‘The George Floyd Uprising Has Brought Us Hope. Now We Must Turn Protest to Policy’, *The Guardian*, 30 juni 2020, sec. Opinion, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jun/30/black-lives-matter-protests-voting-policy-change>.

² Valerie Kennedy, *Edward Said: A Critical Introduction*, 1st dr., Key Contemporary Thinkers (Malden: Polity, 2000), 1.

³ Edmund Burke III en David Prochaska, ‘Orientalism: From Postcolonial Theory to World History’, in *Genealogies of Orientalism: History, Theory, Politics*, onder redactie van Edmund Burke III en David Prochaska (Lincoln: University of Nebraska Press, 2008), 1.

⁴ Burke III en Prochaska, 1–2.

⁵ Bill van Mullen, *Afro Orientalism* (Minnesota: University of Minnesota Press, 2004).

⁶ Jeremy Prestholdt, ‘Portuguese Conceptual Categories and the “Other” Encounter on the Swahili Coast’, *Journal of Asian and African Studies* 36, nr. 4 (1 januari 2001): 383–406, <https://doi.org/10.1163/15685210152691945>.

⁷ Diego Saglia, ‘William Beckford’s “Sparks of orientalism” and the material-discursive orient of British Romanticism’, *Textual Practice* 16, nr. 1 (1 januari 2002): 75–92, <https://doi.org/10.1080/09502360110103702>.

⁸ Zie Carol A. Breckenridge en Peter van der Veer, red., *Orientalism and the Postcolonial Predicament: Perspectives on South Asia* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1993);

Douglas Kerr, *Eastern Figures: Orient and Empire in British Writing* (Hong Kong: Hong Kong University Press, 2008), <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=322044&site=ehost-live>;

Jack. Goody, *The East in the West* (Cambridge [England]: Cambridge University Press, 1996), <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/95046915.html>;

Rosane Rocher, ‘7. British Orientalisms in the Eighteenth Century: The Dialectics of Knowledge’, in *Orientalism and the postcolonial predicament: Perspectives on South Asia*, onder redactie van Carol A. Breckenridge en Peter van der Veer (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1993), 215–49;

Hasan. Baktir en Mustafa. Kirca, *The Representation of the Ottoman Orient in Eighteenth Century English Literature: Ottoman Society and Culture in Pseudo-Oriental Letters, Oriental Tales and Travel Literature* (Stuttgart: Ibidem-Verlag, 2010), <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=732202>;

J. C. Hurewitz, *The Middle East and North Africa in World Politics: A Documentary Record*, 2d ed., rev.enl. (New Haven: Yale University Press, 1975).

belangrijkste kolonisatoren was in zuidelijk Afrika. Vanaf de zeventiende eeuw breidt het Britse Rijk zich snel uit en behoren delen van Noord-Amerika, Australië en India tot dit Rijk. Vanaf de negentiende eeuw komen hier ook delen van Afrika bij. Het hoogtepunt wordt aan het begin van de twintigste eeuw bereikt, wanneer het Britse Rijk een oppervlakte beslaat dat 125 keer zo groot is als het eigen thuisland.⁹ Er kan dan ook met recht gesproken worden van een wereldrijk.

In dit scriptieonderzoek wordt een aanzet gegeven om dit gat in de bestaande literatuur op te vullen. De hoofdvraag van deze scriptie luidt dan ook: ‘In hoeverre is er een overeenkomst tussen het discours over het oriëntalisme dat geanalyseerd is door Edward Said in *Orientalism* en de koloniale periode van Groot-Brittannië in Afrika tussen 1850 en 1914?’. Deze hoofdvraag wordt onderzocht aan de hand van vier deelvragen die respectievelijk in vier hoofdstukken worden beantwoord. In hoofdstuk één wordt gekeken naar oriëntalisme, wat Edward Said hieronder verstaat en welke vormen van oriëntalisme er zijn. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee onderzocht met welke middelen de Britse regering in de negentiende eeuw kennis opdoet over Afrika. In hoofdstuk drie wordt er gekeken naar het stichten van koloniën in zuidelijk Afrika en welke achterliggende rechtvaardigingen het Britse parlement hiervoor had. Ten slotte wordt in hoofdstuk vier onderzocht welke hervormingen het Britse parlement doorvoerde in de Afrikaanse kolonies, waarna de conclusie en de discussie volgen.

Methodologie

In dit scriptieonderzoek wordt voornamelijk gebruik gemaakt van primaire bronnen uit de periode 1850 tot 1914. Er is voor deze tijdsperiode gekozen, omdat er vanaf 1850 meer ontdekkingsreizen ondernomen worden en er daardoor veel primaire bronnen verschijnen. In 1914 begint de Eerste Wereldoorlog en verschuift de focus voor Groot-Brittannië naar het verdedigen van het Britse Rijk, in plaats van het uitbreiden ervan. Deze jaartallen kunnen dan ook goed als begin- en eindpunt van het onderzoek gebruikt worden.

De gebruikte primaire bronnen zijn onder andere boeken van Britse ontdekkingsreizigers, speeches en een memoires van een Britse imperialist en politicus, en boeken en rapporten van Britse journalisten. Said focust zich in zijn boek op de wetenschappelijke en politieke kant van de maatschappij en niet zo zeer op de doorsnee burger. De gekozen bronnen geven een goed beeld van de Britse wetenschappelijke wereld en het politieke beleid in de periode 1850 tot 1914. Dit laat ook gelijk de beperking van dit onderzoek zien: er wordt niet onderzocht in hoeverre de Britse bevolking het eens was met het beleid dat gevoerd werd. Echter, voor de gestelde onderzoeksvraag is dit minder van belang, omdat de focus ligt op politieke actoren of actoren die handelden in naam van de regering.

De geselecteerde bronnen worden geanalyseerd op woordgebruik, waarbij er gelet wordt op de wijze waarop over Afrika en haar bewoners gesproken wordt. Deze methode komt voort uit *Orientalism*, waarin Said beargumenteert dat taal een belangrijk element is binnen het oriëntalistische discours. De intellectuele autoriteit, waar in het eerste hoofdstuk verder op ingegaan wordt, berust op kennis die de oriëntalist opdoet over een andere samenleving. Vervolgens deelt de oriëntalist deze kennis met de (westerse) maatschappij. Said legt in zijn onderzoek de nadruk op de woorden die de oriëntalist hiervoor gebruikt, omdat hij stelt dat de woordkeuze en het gebruikte narratief de dominantie van de oriëntalist over een ander gebied laten zien. In dit onderzoek wordt in de primaire bronnen dan ook gekeken naar de woorden en

---

⁹ Linda Colley, ‘“This small island”: Britain, Size and Empire’ (Raleigh Lectures on History, The British Academy, 2002), 174, <https://www.thebritishacademy.ac.uk/documents/864/pba121p171.pdf>.

het narratief dat de auteurs gebruiken, zodat onderzocht kan worden of in Groot-Brittannië in de negentiende eeuw een oriëntalistische denkwijze heerste.

Hoofdstuk 1: Edward Said en oriëntalisme

In het boek *Orientalism* kijkt Said naar de relatie tussen de islamitische landen en Arabieren in het Midden-Oosten, die hij gezamenlijk de Oriënt noemt, en het Westen. Dit doet hij middels het begrip ‘oriëntalisme’, wat hij classificeert als een ‘discours’. Het begrip discours komt van Michel Foucault. Foucault definieert een discours als een systeem van kennis en opvattingen dat dominante groepen in een samenleving gebruiken om ‘waarheden’ op te leggen aan andere groepen. Op deze manier ontstaat een machtsrelatie tussen groepen in de maatschappij. Said gebruikt ‘discours’ om alle opvattingen rondom de Oriënt samen te voegen en te laten zien dat de relatie tussen het Westen en de Oriënt systematisch gebaseerd is op scheve machtsrelaties en overheersing.¹⁰

Volgens Said zijn er drie verschillende vormen van oriëntalisme, te weten academisch, ontologisch en als autoriteit.¹¹ Het academische discours van oriëntalisme draait om de relatie tussen de Oriënt en het Westen op tekstueel niveau. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de manier waarop er in het Westen kennis vernomen wordt over de Oriënt door middel van academische papers en tijdschriften en hoe westerse oriëntalistie bekend raken met dit gebied. De Oriënt wordt gezien als object van een vakgebied en wordt door bijvoorbeeld de Midden-Oosten studies bestudeerd. Said stelt dat door te doceren over, leren over of bestuderen van de Oriënt er sprake is van oriëntalisme, doordat de oriëntalist de tijd, middelen en macht heeft om een ander volk te bestuderen. In combinatie met de intellectuele autoriteit, waar later verder op ingegaan wordt, beargumenteert Said dat dit discours problematisch is.

Het ontologische discours van oriëntalisme draait om het *zijn* van beide gebieden. Dit discours van oriëntalisme is ontstaan uit de gedachte dat er fundamentele verschillen zijn tussen de kern van het Westen en de Oriënt: ‘rationeel, volwassen en normaal’ versus ‘irrationeel, kinderlijk en anders’.¹² Door ervan uit te gaan dat gebieden in de kern van elkaar verschillen, komt ook hier de scheve machtsverhouding naar boven. De gevolgen van dit ontologische discours zijn groot, doordat dit gedachtengoed veelvuldig terug te vinden is in de maatschappij. Niet alleen in wetenschappelijk onderzoek en de politiek gaat men uit van deze fundamentele verschillen, maar ook in romans en films. Zo blijft dit discours in stand gehouden en nemen westerse samenlevingen deze beeldvorming aan als de waarheid.

De laatste vorm van oriëntalisme draait om de houding die het Westen naar de Oriënt heeft. De westerse politieke actoren domineren, moderniseren en hebben een autoritaire machtspositie in de Oriënt. Deze vorm van oriëntalisme kan volgens Said historisch gesitueerd worden aan het begin van de negentiende eeuw, wanneer de koloniale periode van Europa van start gaat.¹³

Volgens Said komen deze drie vormen van oriëntalisme voort uit de angst van het Westen voor al het onbekende in de Oriënt en de dreiging die daarmee gepaard gaat. Vooral de islam wordt vanaf de zevende eeuw gezien als een bedreiging voor het Westen. Volgens Said is deze angst echter niet geheel ongegrond: in de achtste en negende eeuw worden delen van Zuid-Europa veroverd door het Islamitische Rijk. In de eeuwen die volgen, verspreidt het

---

¹⁰ S Moosavinia, R Racevskis, en S Talebi Sarokolaei, ‘Edward Said and Michel Foucault: Representations of the notion of discourse in colonial discourse theory’, *Journal of Research in Applied Linguistics* 10, nr. 2 (2019): 183.

¹¹ Kennedy, *Edward Said: A Critical Introduction*, 21.

¹² Edward W. Said, *Orientalism*, Modern Classics (London: Penguin Books, 2019), 40.

¹³ Said, *Orientalism* 2–3.

Islamitische Rijk zich over grote delen van de wereld. Said betoogt dat dit bij heeft gedragen aan het ontstaan voor de angst dat de westerse hegemonie verstoord kon worden.¹⁴

Het probleem dat Said in *Orientalism* centraal stelt, is niet het feit dat westerse samenlevingen de Oriënt bestuderen en zo de angst voor het onbekende proberen weg te nemen. Het gaat Said om de *houding* die de oriëntalist aannemen. In alle drie de discoursen van oriëntalisme zit een vorm van intellectuele autoriteit verweven. Said beargumenteert dat de westerse oriëntalisten ervan overtuigd zijn dat ze door de opgedane kennis over de Oriënt een expert geworden zijn op dit gebied. Mede hierdoor stellen de oriëntalisten dat zij als beste weten wat goed is voor de Oriënt, zonder hierbij te kijken of luisteren naar de bevolking van het gebied zelf. Said stelt dat dankzij deze intellectuele autoriteit de oriëntalisten pretenderen namens de Oriënt te spreken.¹⁵ Het gevolg hiervan is dat de oriëntalisten kaders creëren over de Oriënt en zo een westerse representatie geven van de Oriënt. Echter, doordat de samenlevingen in de Oriënt niet de macht en middelen hebben om een weerwoord te leveren op deze kaders, wordt in het Westen het eigen creëerde beeld van de Oriënt steeds sterker en gezien als een feitelijk juiste representatie. Dit zorgt ervoor dat de focus van Said niet alleen ligt bij de scheve machtsverhoudingen, maar juist ook bij hoe westerse oriëntalisten het beeld van de Oriënt creëren, interpreteren en vervolgens delen met de maatschappij.¹⁶

In dit scriptieonderzoek wordt de casusstudie Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika onderzocht in het licht van het autoritaire discours van oriëntalisme. Volgens Said zijn er binnen dit discours drie fasen te onderscheiden die elkaar opvolgen. Dit zijn:

- 1) De Oriënt moet eerst ontdekt worden door middel van ontdekkingsstochten,
- 2) Daarna wordt de Oriënt veroverd en geannexeerd,
- 3) Ten slotte wordt de Oriënt gevormd naar de westerse standaard¹⁷

De drie fasen worden hieronder verder toegelicht en worden in de rest van dit onderzoek respectievelijk gebruikt als deelonderzoeken binnen de casusstudie Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika.

Oriëntalisme: de onderdrukking van de Oriënt

Said beargumenteert dat al eeuwenlang de islam en het Midden-Oosten gezien worden als een dreiging voor het Westen. Niet alleen in de achtste en negende eeuw toen de militaire dreiging reëel was, maar ook na de val van het Ottomaanse Rijk blijft deze angst hangen. Dit komt door de verschillen in cultuur, religie en levenswijze en het ontbreken van enige kennis hierover in het Westen. Om deze afstand te overbruggen, wordt er in het Westen kennis opgedaan van de Oriënt. Door het bekijken, bestuderen en uitleggen van de Oriënt, wordt een kader gecreëerd waarmee de westerse oriëntalisten grip kunnen krijgen op het onbekende, en daarmee op de Oriënt.¹⁸ De kennis die in deze eerste fase van het autoritaire oriëntalisme wordt opgedaan, gaat over het bestuderen van een andere samenleving. Hierbij wordt gekeken naar de taal, de manier van leven en normen en waarden. Het verschil tussen het autoritaire discours en het

---

¹⁴ Ibid, 57–73.

¹⁵ Said, *Orientalism*, 19–22.

¹⁶ David Finkelstein, 'Breaking the Thread: The Authorial Reinvention of John Hanning Speke in His Journal of the Discovery of the Source of the Nile', *Text* 9 (1996): 280.

¹⁷ Said, *Orientalism*, 92.

¹⁸ Said, 91–92.

academische en ontologische discours, is dat er een operationalisering plaatsvindt. Met de start van de expedities van Napoleon in 1798 wordt ook empirisch, in plaats van alleen tekstueel, kennis opgedaan.¹⁹ Vanaf dat moment volgen vele ontdekkingsreizen vanuit het Westen. Tijdens deze ontdekkingsreizen worden alle waarnemingen uitvoerig gedocumenteerd en gedeeld met het thuisfront. Hiermee wordt al het onbekende kenbaar gemaakt aan de lezer. Dit is de eerste stap in het creëren van intellectuele autoriteit.²⁰

De tweede fase van het discours gaat over land koloniseren. Dit illustreert Said middels een voorbeeld uit de Britse politiek in 1910. Destijds was James Balfour de oppositieleider van het parlement en tijdens één van zijn speeches spreekt hij over de aanwezigheid van Groot-Brittannië in Egypte. In deze speech rechtvaardigt Balfour het heersen van Groot-Brittannië in Egypte door te stellen dat ‘we know the civilisation of Egypt better than we know the civilisation of any other country’.²¹ Hij is van mening dat wanneer je een samenleving grondig bestudeert, je hiermee autoriteit over de samenleving verkrijgt. Dit rechtvaardigt hij door te stellen dat een bepaald intelligentieniveau nodig is om objectief een bevolking te kunnen bestuderen. Wanneer iemand niet beïnvloed wordt door zijn eigen perspectief, weet diegene als beste wat goed is voor de samenleving. Ook hier is de intellectuele autoriteit terug te vinden: het hebben van kennis wordt als legitimatie gebruikt voor overheersing. Balfour twijfelde hier verder ook niet aan: voor hem was het een ‘scientific truth’ dat de macht die met deze kennis gepaard ging, gelegitimeerd was.²²

De laatste fase draait om het hervormen, moderniseren en aanpassen van de Oriënt aan westerse maatstaven. Door de Oriënt te hervormen naar westerse ideeën kan de vreemdheid en dreiging weggenomen en beperkt worden. Deze hervormingen zijn zowel cultureel, materieel als geografisch. In 1854 start de Franse ingenieur en diplomaat Ferdinand De Lesseps met de bouw van het Suez-kanaal in Egypte. Door middel van dit kanaal wil hij de gehele Oriënt moderniseren en Egypte laten zien wat zij zelf nooit had kunnen bereiken zonder zijn hulp. Dankzij dit kanaal wordt de Oriënt in verbinding gebracht met Europa en kan ‘de verre Oriënt’ naar Europa gehaald worden. Zo wordt het makkelijker voor de westerse oriëntalistten om grip te krijgen op de vreemde culturen en kan de dreiging van de Oriënt weggenomen worden.²³

Met de komst van het kolonialisme komt er een verandering in de tot dan toe slechts tekstuele relatie tussen het Westen het de Oriënt. Door het kennis verkrijgen, annexeren en vervolgens hervormen van de Oriënt creëren westerse oriëntalistten een eigen beeld van de Oriënt. Deze representatie begrenst de Oriënt en zorgt voor scheve machtsverhoudingen, doordat de samenlevingen in de Oriënt geen weerwoord kunnen leveren. Daarnaast kijken de westerse samenlevingen niet in hoeverre deze kaders nu eigenlijk kloppen, maar zijn deze kaders er puur en alleen om grip te krijgen op het onbekende. Dit heeft als gevolg dat de Oriënt geen eigen stem meer heeft op het wereldtoneel, of, zoals Said schrijft: ‘Orientalism overrode the Orient’.²⁴

---

¹⁹ Said, *Orientalism*, 87.

²⁰ Said, 19-22.

²¹ Ibid, 32.

²² Ibid, 46, 32-33.

²³ Ibid, 88-92.

²⁴ Ibid, 96.

Hoofdstuk 2: Van ontdekkingsreizen naar intellectuele autoriteit

De eerste fase die Said benoemt in het discours van het onderdrukkende oriëntalisme, is die van het kennis verkrijgen van een nieuw land en haar cultuur. Dit verkrijgen van kennis komt vaak voort uit een angst voor het onbekende. Door kennis op te doen kan deze angst ingeperkt worden en verkrijgt de oriëntalist grip op de Oriënt. De oriëntalist richt zich hierbij voornamelijk op het verkrijgen van kennis over de samenleving, de taal en de heersende normen en waarden. Deze kennis wordt verkregen dankzij ontdekkingsreizen, waarbij de ontdekkingsreizigers hun opgedane kennis delen met het thuisfront.

Groot-Brittannië als wereldmacht

Vanaf de zeventiende eeuw begint Groot-Brittannië een steeds grotere rol te spelen op het wereldtoneel. Grote delen van de wereld worden toegevoegd aan het Britse Rijk, maar de interesse in Afrika blijft een lange tijd beperkt. Tot halverwege de negentiende eeuw is het slechts een gebied dat gebruikt wordt voor slavenhandel en als tussenstop op de reis naar het verre Oosten.²⁵ Vanaf 1850 komt hier verandering in. Niet langer is Afrika slechts een tussenstop, maar wordt er ook interesse in het binnenland van het continent getoond. In de periode 1850 tot 1875 worden veel expedities opgezet vanuit de Britse regering om land te ontdekken en nieuw gebied te vinden waarmee handel gedreven kan worden.²⁶ Deze ontwikkeling komt voort uit het idee van ‘Commerce, Christianity and Civilisation’ dat gaat leven in de Britse samenleving.²⁷ Deze denkwijze omvat het idee dat door overzeese handel op te zetten met nieuw gebied, de bevolking van dit gebied in aanraking komt met het christendom en de westerse beschaving. Eén van de kernwaarden van het christendom was het actief verspreiden van het geloof en beschaving. Door deze kernwaarde te combineren met handel kon de westerse beschaving zowel bijdragen aan het geloof, als ook economische winst behalen.²⁸ Dat het hierbij alleen om handel en niet om kolonisatie gaat, blijkt uit een resolutie uit 1865. In deze resolutie stemt de regering unaniem in dat een verdere uitbreiding van het Britse Rijk door middel van koloniën niet bevorderlijk is voor het thuisland.²⁹

Van 1850 tot 1875 zijn er twee actoren die een belangrijke rol spelen bij het opzetten van de ontdekkingsreizen. Dit zijn de Britse regering en de Royal Geographical Society. De regering heeft in het begin vooral een teruggetrokken houding en dient voornamelijk als geldverstrekker.³⁰ Zo zorgt de regering ervoor dat ontdekkingsreizigers zoals John Speke een vloot hebben om mee naar Afrika te gaan.³¹ Speke was een officier in het Britse leger en maakte in 1854 zijn eerste tocht naar Afrika. Hij was de eerste Europeaan die het Victoriameer bereikte en hij heeft een grote bijdrage geleverd aan het ontdekken van het binnenland van Afrika. Het ontdekken van het binnenland was tevens de voornaamste focus van de Royal Geographical Society, dat de tweede belangrijke actor is in deze periode.³²

Tijdens deze ontdekkingstochten worden alle waarnemingen opgeschreven en gedocumenteerd. Er worden brieven naar het thuisfront gestuurd, er worden boeken en papers

²⁵ John Scott Keltie, *The partition of Africa* (London: E. Stanford, 1893), 85-89.

²⁶ Keltie, *The partition of Africa*, 170; 101.

²⁷ Brian Stanley, “‘Commerce and Christianity’: Providence Theory, the Missionary Movement, and the Imperialism of Free Trade, 1842-1860”, *The Historical Journal* 26, nr. 1 (1983): 71.

²⁸ Stanley, 72-76.

²⁹ Keltie, *The partition of Africa*, 98.

³⁰ Keltie, 101.

³¹ John Hanning Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile* (Edinburgh: Blackwood, 1863), 2-3.

³² Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, 23.

gepubliceerd en de Royal Geographical Society organiseert veel lezingen.³³ Said stelt dat de kennis die door de oriëntalist wordt opgedaan zich voornamelijk op de samenleving richt. Hier is een verschil in op te merken bij de ontdekkingsstochten naar Afrika. De prioriteit voor deze ontdekkingsreizen lag bij de bestudering van de geografie van het continent – alles dat extra werd bestudeerd, was mooi meegenomen. Deze focus op geografie en het ontdekken van het land blijkt goed uit het boek *Journal of the Discovery of the Source of the Nile* van de ontdekkingsreiziger John Speke: ‘My third expedition in Africa, which was avowedly for the purpose of establishing the truth (...) that the Victoria N’yanza (...) would prove to be the source of the Nile (...)’.³⁴

Ondanks dat de voornaamste focus bij de geografie van Afrika lag, zijn er ook veel waarnemingen gedaan op het gebied van taal, tekst en de samenleving. Zo generaliseert Speke alle stammen van Afrika door te stellen dat: ‘Taking the negroes as a whole, one does not find very marked or much difference in them.’³⁵ Ook gaat Speke in op de taal die gesproken wordt. Hier is het opvallend om te zien dat Speke de gesproken taal als ‘complex’ classificeert en schrijft dat je moet denken als een ‘negro’ om de logica te snappen, maar dat Speke vervolgens wel naar een westerse geleerde verwijst voor een uitleg van de grammatica:

‘The language of this people is just as strange as they are themselves. It is based on euphony, from which cause it is very complex, the more especially so as it requires one to be possessed of a negro's turn of mind to appreciate the system, and unravel the secret of its euphonic concord. A Kisuahili grammar, written by Dr Krapf, will exemplify what I mean.’³⁶

Dit stuk laat goed zien hoe het idee van intellectuele autoriteit vorm krijgt. De westerse geleerde dr. Krapf wordt gezien als een autoriteit en expert op het gebied van de inheemse taal. Hij wordt hiermee gezien als een betrouwbaardere bron dan de Afrikaanse bevolking zelf, ondanks dat deze taal niet dr. Krapf’s moedertaal is.

John Speke is niet de enige ontdekkingsreiziger die waarnemingen heeft gedaan op het gebied van de geografie en de samenleving in Afrika. Een andere bekende ontdekkingsreiziger is Richard Burton. Hij is samen met Speke naar het binnenland van Afrika getrokken voor een expeditie naar de Nijl. In zijn boek *The lake regions of Central Africa* doet Burton verslag van de expeditie en zijn waarnemingen. Zo beschrijft hij de geografie, etnologie en de manier van leven in verschillende gebieden in de hoofdstukken ‘On the geography & ethnology of region ...’ en ‘We explore the Tanganyika lake’.³⁷ De samenleving wordt beschreven in de hoofdstukken ‘Village life’ en ‘The Character and Religion of the East Africans; their Government and Slavery’.³⁸ Opvallend is ook de titel van het hoofdstuk ‘Zanzibar and the Mrima explained’, waarmee hij de indruk wekt dat hij als beste weet hoe deze regio in elkaar steekt terwijl hij er pas enkele jaren komt.³⁹ De toegeëigende intellectuele autoriteit komt hier goed naar voren.

De ontdekkingsreiziger James Grant is ook samen met Speke op expeditie naar de Nijl geweest. In zijn boek *A walk across Africa; or, Domestic scenes from my Nile journal*, laat Grant een hele andere kant zien dan dat Speke heeft gedaan:

---

³³ Keltie, *The partition of Africa*, 114.

³⁴ Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, 1.

³⁵ Speke, xx.

³⁶ Ibid, xxx–xxxii.

³⁷ Richard Francis Burton, *The Lake Regions of Central Africa, a Picture of Exploration* (New York: Harper, 1860), xv.

³⁸ Burton, xvi.

³⁹ Ibid, 38–47. Cursief zelf toegevoegd.

‘The geographical part of the expedition, and its brilliant result, had been fully treated by my lamented fellow-traveller ; but further details as to the ordinary life and pursuits, the habits and feelings of the natives, and the products of the country, appeared likely to possess a certain degree of interest, if not of value.’⁴⁰

Zijn boek richt zich primair op de samenleving van het continent en hij schrijft het boek met de intentie om deze waarnemingen te delen met de Westerse samenleving.

In dit hoofdstuk is gekeken naar de manier waarop Britse ontdekkingsreizigers kennis vernemen van Afrika. In de periode van 1850 tot 1875 ontstaan de ontdekkingsreizen uit het idee van ‘Commerce, Christianity and Civilisation’ en ligt de focus op handel en de verspreiding van het geloof. Kolonisatie was nog niet aan de orde. Middels de boeken, papers en lezingen van ontdekkingsreizigers werd de opgedane kennis over de geografie en samenleving gedeeld met het thuisland. Via deze bronnen ontstond het idee dat de ontdekkingsreizigers experts waren over de ontdekte gebieden, waardoor superioriteits- en autoriteitsgevoelens ontstonden. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op hoe deze gevoelens tot daadwerkelijke annexatie van zuidelijk Afrika hebben geleid.

---

⁴⁰ James Augustus Grant, *A walk across Africa; or, Domestic scenes from my Nile journal* (Edinburgh: Blackwood, 1864), vii.

Hoofdstuk 3: Van handel tot hiërarchie

In hoofdstuk twee is gekeken naar de eerste verschijnselen van intellectuele autoriteit die ontstonden door het opzetten van ontdekkingsreizen in de periode 1850 tot 1875. In dit hoofdstuk wordt geanalyseerd hoe deze autoriteit leidde tot superioriteitsgevoelens en het koloniseren van Afrika.

Said beargumenteert dat dankzij de ontdekkingsreizen en de kennis die verkregen wordt, de tweede fase binnen het oriëntalisme ontstaat. De oriëntalist denkt dat hij door de verkregen kennis over de Oriënt een expert geworden is over dit gebied en haar samenleving. Door voor de Oriënt te gaan nadenken, oefent de oriëntalist dominantie uit. Said stelt dat de oriëntalist deze dominantie niet als iets slechts ziet. Ook de Britse ontdekkingsreizigers zagen er het kwaad niet van in, aangezien het gelegitimeerd was om ‘a continent previously given over to savagery and anarchy’ te overheersen.⁴¹ Dit zorgde namelijk voor vooruitgang van het continent, waar de Afrikaanse bevolking de vruchten van kon plukken. Dat met deze vooruitgang kolonisatie gepaard ging, werd gezien als ‘divine overruling’.⁴² Volgens Said oefent de oriëntalist deze dominantie uit op cultureel, religieus en politiek vlak.⁴³ In onderstaande analyse wordt gekeken naar de relatie tussen Groot-Brittannië en Afrika op deze drie vlakken.

Cultureel

Vanaf 1850 verschijnen regelmatig boeken van ontdekkingsreizigers waarin hun expedities beschreven worden. Deze boeken vormen en verspreiden het culturele kader van Afrika binnen de Britse wetenschap, politiek en samenleving, waardoor het idee dat de westerse cultuur dominant is, steeds sterker wordt. Het beeld van de ‘negro’ en zijn cultuur is duidelijk: ‘the Negro is too lazy’⁴⁴, heeft weinig intelligentie⁴⁵, zorgt voor problemen⁴⁶ en zijn ‘savages’⁴⁷.

Het ontstaan van dit culturele kader kan teruggeleid worden naar *The Origin of Species* van Charles Darwin. Dit boek verschijnt in 1859 en wordt met zowel enthousiasme als kritiek ontvangen. Nog voor publicatie worden bijna 3.000 exemplaren verkocht en de invloed van het boek in de maatschappij is groot. Niet alleen de wetenschap, maar ook de rest van de bevolking toont interesse.⁴⁸ Het boek ontketent een groot debat, doordat Darwin pleit dat evolutie beïnvloed wordt door natuurlijke selectie en hierdoor alleen de sterkste soorten overleven. Darwin schrijft slechts over de biologie, maar in zijn conclusie stelt hij dat zijn argument ‘would cast some ‘light’ on man, his history, and his state’.⁴⁹ Deze sociologische implicaties werkt hij echter pas in 1871 uit, wanneer zijn boek *The Decent of Man* uitkomt.⁵⁰

Darwin’s boek legt de focus op de biologie, maar toch begint in de westerse samenleving het idee van natuurlijke selectie bij de mens te ontstaan. Het idee van een hiërarchie tussen verschillende rassen krijgt aanzien en wordt breed geaccepteerd. Dit wereldbeeld krijgt ook

---

⁴¹ Keltie, *The partition of Africa*, 214, 217-223.

⁴² Stanley, “‘Commerce and Christianity’”, 72.

⁴³ Said, *Orientalism*, 40.

⁴⁴ Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, xvi.

⁴⁵ James Hunt, *On the Negro’s Place in Nature* (London: Trübner & Co., 1863).

⁴⁶ Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, 19–20.

⁴⁷ Henry M. Stanley, *Through the Dark continent, or, The sources of the Nile: around the great lakes of equatorial Africa and down the Livingstone River to the Atlantic Ocean* (London: Sampson Low, Marston, Searle, Rivington, 1878), 258.

⁴⁸ Ronald L. Numbers en John Stenhouse, red., *Disseminating Darwinism: The Role of Place, Race, Religion, and Gender* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 1–6, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572968>.

⁴⁹ Gloria Mc. Connaughey, ‘Darwin and social darwinism’, *Osiris* 9 (1950): 402.

⁵⁰ Connaughey, 404.

aanzien in de politiek en het wordt gebruikt als legitimering voor het imperialisme. Dankzij deze populariteit krijgt dit gedachtengoed ook haar eigen naam: het sociaal darwinisme.⁵¹

Dat het sociaal darwinistische gedachtengoed gaat leven binnen belangrijke instanties, blijkt uit het boek *On the Negro's Place in Nature* van James Hunt uit 1863. Hunt is lid van de Antropological Society of London en laat zich voor één van zijn lezingen inspireren door Richard Burton en Darwin. Hierbij gaat hij in op de fysieke, mentale en morele verschillen tussen de 'negro' en de Europese, blanke man.⁵² Wat Darwin tien jaar later pas expliciet benoemt, stelt Hunt al in 1863 vast: 'The Negro race, (...), is the lowest of existing races', waarbij 'the difference is greater, mentally and morally, than the demonstrated physical difference'.⁵³ Door het grote enthousiasme waarmee de lezing ontvangen wordt, besluit de Society om de lezing te publiceren als boek. Middels deze publicatie hoopt ze de discussie rondom hiërarchie en superioriteit los te maken bij het grote publiek.

Religieus

In de negentiende eeuw ziet het protestantse Engeland voorzienigheid als de kern van het geloof.⁵⁴ Dit betekent dat God alwetend is en daarmee de macht heeft om de maatschappij in goede banen te leiden. Afrika kent daarentegen de islam en vele natuurgodsdiensten.⁵⁵ Dankzij het ontbreken van het christendom en voorzienigheid stellen de Britse ontdekkingsreizigers dat Afrika niet verlicht is en de inwoners barbaren zijn.⁵⁶ Deze gebreken leiden tot de metafoor 'Dark Continent', waarmee verwezen wordt naar de zonden die met deze gebreken gepaard gaan.⁵⁷ De metafoor 'Dark Continent' wordt voor het eerst gebruikt door de ontdekkingsreiziger Henry M. Stanley in zijn boek *Through the Dark Continent*:

'And I felt my heart suffused with purest gratitude to Him whose hand had protected us, and who had enabled us to pierce the Dark Continent from east to west, and to trace its mightiest River to its Ocean bourne.'⁵⁸

Deze term krijgt een grote invloed in het narratief rondom Afrika. Een metafoor als 'Dark Continent' impliceert een dualiteit tussen het Westen en Afrika in licht en donker, beschaafd en barbaars, wij versus zij. Deze metafoor wordt veelvuldig gebruikt in boeken, de politiek en de wetenschap. Een voorbeeld is Joseph Conrad's roman *Heart of Darkness* over het kolonialisme in Afrika, waarin het continent beschreven wordt als: 'the sunlit face of the land, a treacherous appeal to the lurking death, the hidden evil, to the profound darkness of its heart.'⁵⁹ Deze metafoor is ook terug te vinden in de boeken van de ontdekkingsreizigers, vaak in combinatie met het christendom en voorzienigheid. Zo schrijft David Livingstone in zijn boek *Missionary travels*: '... to aid in (...) the dark places of the earth open to Christians!'⁶⁰ John Speke schrijft

---

⁵¹ Connaughey, 397-398.

⁵² James Hunt, *On the Negro's Place in Nature* (London: Trübner & Co., 1863), 1-2.

⁵³ Hunt, 3-4.

⁵⁴ Stanley, "Commerce and Christianity", 72.

⁵⁵ Burton, *The Lake Regions of Central Africa*, 499-503.

⁵⁶ Stanley, "Commerce and Christianity", 76.

⁵⁷ Thomas Prasch, 'Which God for Africa: The Islamic-Christian Missionary Debate in Late-Victorian England', *Victorian Studies* 33, nr. 1 (1989): 52.;

Lucy Jarosz, 'Constructing the Dark Continent: Metaphor as Geographic Representation of Africa', *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 74, nr. 2 (1 augustus 1992): 107.

⁵⁸ Stanley, *Through the Dark Continent*, 467.

⁵⁹ Joseph Conrad, *Heart of Darkness* (London: Blackwood, 1899), 41.

⁶⁰ Livingstone, *Missionary travels*, ix.

in zijn *Journal* dat Afrika is overgeslagen in de zegening van God en hierdoor geen beschaving en voorzienigheid kent, waardoor het aan de Europeaan is om dit te verspreiden.⁶¹ Het gebruik van de metafoor versterkt de nadruk op de verschillen tussen de twee regio's, waarmee de superioriteitsgevoelens toenemen.⁶²

Politiek

In 1880 begint de 'Scramble for Africa'.⁶³ Het Westen eigent zich in korte tijd bijna het gehele continent toe. Deze politieke dominantie vloeit voort uit het culturele en religieuze discours: het Westen beredeneert dat alleen door politieke overheersing Afrika gered kan worden en een beschaafde samenleving kan krijgen. Om deze wedloop in goede banen te kunnen leiden en de politieke relaties tussen de westerse landen niet op het spel te zetten, wordt in 1884 de Conferentie van Berlijn georganiseerd. Tijdens de Conferentie worden afspraken gemaakt over de verdeling van land, en, zoals John Keltie in *The Partition of Africa* schrijft, 'to fix the conditions under which new annexations would be recognised as valid by other Powers'.⁶⁴ Opvallend hieraan is dat gesproken wordt over land waarbij geen rekening wordt gehouden met de oorspronkelijke bewoners. Onder het mom van intellectuele autoriteit wordt het continent geannexeerd en overheerst. Dit in bezit nemen van land blijkt ook uit de *Interpretation Act* uit 1889. Hierin wordt er naar de koloniën verwezen als 'British possession' en wordt er niets gezegd over inheemse heersers of bestuurders van het land.⁶⁵

Binnen het politieke discours speelt de Britse imperialist, ondernemer en politicus Cecil Rhodes een belangrijke rol. Zijn visie voor het Britse Rijk was er een van werelddominantie. Middels financiële schenkingen aan de Britse regering en politieke inmenging hoopte Rhodes hier een bijdrage aan te leveren. Zo stichtte hij in 1889 de kolonie Rhodesië en richtte hij de British South African Company op waarmee hij de Britse macht wilde uitbreiden naar Noord-Afrika. Naast het oprichten van deze organisatie was hij ook premier van de Britse Kaapkolonie van 1890 tot 1896. Vanuit de Britse regering kreeg hij veel steun voor zijn werk. Zijn invloed is dan ook groot en zijn stempel op het politieke discours is niet weg te denken. Zijn ideeën zijn duidelijk: 'I believe that the natives are bound gradually to come under control of the Europeans' en 'that nothing can be done with this uncivilised race until we show them we are masters'.⁶⁶ Dat Groot-Brittannië domineerde in Afrika had volgens Rhodes geen negatieve gevolgen, want: 'I have adopted the colony as my home; I look upon the interests of the Cape Colony first and those of the neighbouring states second'.⁶⁷ Zijn biograaf Verschoyle stelt tenslotte: 'For justice to the natives and consideration for their feelings was always a part of his [Rhodes] native policy'.⁶⁸

Een belangrijk punt dat Said maakt in *Orientalism* is dat de oriëntalist overtuigd is van zijn superioriteit door zijn (christelijke) afkomst, en niet door zijn kleur. Dit gedachtengoed is ook terug te vinden bij Rhodes: 'the supremacy of the white race; [is determined] not on the basis of colour, but on the basis of a civilised power ruling'.⁶⁹

---

⁶¹ Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, xlll–xlv.

⁶² Jarosz, 'Constructing the Dark Continent', 105–7.

⁶³ Keltie, *The partition of Africa*, 212.

⁶⁴ Keltie, 206.

⁶⁵ 'Interpretation Act', 1889, 12, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1889/63/pdfs/ukpga_18890063_en.pdf.

⁶⁶ F Verschoyle, *Cecil Rhodes; His Political Life and Speeches, 1881-1900* (London: Chapman and Hall, 1900), 64; 48.

⁶⁷ Verschoyle, 51.

⁶⁸ *Ibid.*, 390.

⁶⁹ *Ibid.*, 212.

Said beargumenteert dat de oriëntalist domineert op het culturele, religieuze en politieke vlak. Binnen het culturele vlak is te zien hoe met de opkomst van het sociaal darwinisme het idee van een hiërarchie tussen rassen ontstaat in de maatschappij. Door het geloof in voorzienigheid vertrouwt de Britse maatschappij op God en dat Hij alles regelt wat nodig is voor een functionerende maatschappij. Door het ontbreken van het christendom in Afrika stellen de Britse ontdekkingsreizigers dat de Afrikaanse samenleving barbaars is en dat het aan de Britten is om daar beschaving te verspreiden. De vorming van het culturele en religieuze kader zorgt voor het presenteren van, spreken voor en begrenzen van Afrika door de Britse ontdekkingsreizigers. Dankzij deze discoursen ontstaat de legitimering voor het koloniseren en onderwerpen van het continent aan de westerse cultuur, religie en politiek. Deze kolonisering leidt tot hervormingen, waar in het volgende hoofdstuk verder op ingegaan wordt.

Hoofdstuk 4: Van hiërarchie naar hervormen

In de derde fase van oriëntalisme is er sprake van hervormingen en modernisering van de Oriënt door het Westen. Door deze vorming van de Oriënt naar westerse idealen wordt de dreiging van de Oriënt beperkt en kan de oriëntalist op alle vlakken domineren. In hoofdstuk drie is vastgesteld hoe de politieke dominantie van Groot-Brittannië in Afrika voortkwam uit het idee van culturele en religieuze superioriteit. In dit hoofdstuk wordt deze politieke dominantie geanalyseerd en wordt er gekeken naar hoe de Britse politiek de koloniën hervormt naar westerse normen en waarden.

Van hiërarchie naar hervormen

In hoofdstuk twee is geconcludeerd dat het Britse parlement ten tijde van de ontdekkingsreizen weinig interesse toonde om land te annexeren.⁷⁰ Het parlement schakelde vooral instanties en belangrijke personen in om belangenorganisaties zoals de British South Africa Company op te richten. Deze organisatie houdt zich bezig met het ontdekken, maar ook met het moderniseren van Afrika.⁷¹ Ondanks deze gereserveerde houding kent het parlement wel de functie ‘Secretary of State for the Colonies’ sinds 1768. De functie is meerdere keren van naam en taakbeschrijving gewisseld, maar werd met de start van de ontdekkingsreizen in 1854 weer een op zichzelf staande functie.⁷²

De hervorming en modernisering van Afrika vinden plaats vanaf het moment dat de Britten voet aan land zetten. Voorbeelden hiervan zijn terug te vinden in het boek van Keltie, waarin hij onder andere de modernisatie van het gebied rondom het Nyassa meer van voor 1884 beschrijft. Zo worden stoomboten geplaatst en wegen aangelegd, komen er plantages en scholen, en worden nieuwe industriegebieden en organisaties als de African Lakes Company opgericht om de handel te bevorderen.⁷³ Deze vooruitgang wordt ook door Speke in zijn *Journal* beschreven. Hierin benoemt hij de vooruitgang van de dorpjes ten opzichte van zijn eerdere expedities en schrijft hij dat dit te danken is aan de hervormingen van de Britten.⁷⁴

Concentratiekampen als moderniseringsinstrument

Met het begin van de Wedloop om Afrika in 1880 komt er ook een verandering in de houding van het Britse parlement. Om de positie als wereldmacht vast te kunnen houden, is een actieve rol nodig. Van 1895 tot 1903 is Joseph Chamberlain staatssecretaris voor de koloniën. Met zijn imperialistische houding zorgt hij voor een grote toename in de betrokkenheid van het Britse parlement met de koloniën. In zijn tijd als staatssecretaris breekt ook de Tweede Boerenoorlog (1899-1902) uit. Voor dit hoofdstuk wordt deze oorlog als casus gebruikt. Om dit te kunnen doen, is eerst een korte context schets van deze oorlog nodig. Hierbij is het van belang om te benoemen dat de Boeren blanke Europeanen zijn die zich in de achttiende eeuw vestigden in Zuid-Afrika en omstreken. De Boeren zijn dus zelf ook kolonisatoren en behoren dan ook niet tot de ‘negroes’. Dit is een verschil ten opzichte van de voorgaande hoofdstukken. Wel kan deze oorlog als casus gebruikt worden voor dit onderzoek, omdat de Britten superieure gevoelens ontwikkelden ten opzichte van de Boeren. Deze gevoelens leidden tot de

---

⁷⁰ Keltie, *The partition of Africa*, 154.

⁷¹ Keltie, 119–20.

⁷² ‘Records of the Colonial Office, Commonwealth and Foreign and Commonwealth Offices, Empire Marketing Board, and Related Bodies’ (series, 1990 1570), CO, The National Archives, Kew: Section Administrative / biographical background.

⁷³ Keltie, *The partition of Africa*, 156–57.

⁷⁴ Speke, *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*, 12.

rechtvaardiging van het koloniseren en moderniseren van Afrika, waardoor deze casus een goed beeld geeft van de (politieke) machtsverhoudingen in de koloniën.

Nadat de Boeren zich in de achttiende eeuw vestigen in Zuid-Afrika, koloniseert Groot-Brittannië in 1806 Zuid-Afrika. Zo'n 70 jaar later beginnen de eerste spanningen op te lopen tussen de Boeren en de Britten, doordat de Boeren onafhankelijkheid willen van de Britten. In 1880 breekt de eerste Boerenoorlog uit die gewonnen wordt door de Boeren. Dit leidt tot de volledige onafhankelijkheid van de Transvaal. De spanningen zijn hiermee niet opgelost, maar wakkeren de separatistische gevoelens juist verder aan om ook in de Oranje Vrijstaat onafhankelijkheid te krijgen. Deze spanningen zijn niet alleen te merken bij de Britse bestuurders in Zuid-Afrika, maar ook in Groot-Brittannië zelf.⁷⁵ Uiteindelijk monden de spanningen uit in de Tweede Boerenoorlog van 1899 tot 1902. Tijdens deze oorlog maken de Boeren gebruik van een guerrilla-tactiek waardoor ze aan de winnende hand zijn. Als reactie hierop zien de Britten slechts twee oplossingen om de oorlog te kunnen winnen: alle landbouw en huizen van de Boeren in brand steken en het verplaatsen van Boeren vrouwen en kinderen naar kampen om zo te voorkomen dat ze de guerrillasoldaten kunnen helpen.⁷⁶

Beide oplossingen worden in werking gebracht. In 1900 wordt het eerste kamp opgezet en al snel volgen er velen. De kampen waren bedoeld als middel om de oorlog te beëindigen, maar al snel blijkt dat daarvoor de kampen geen effectief middel zijn. Hierdoor duurt de oorlog langer dan verwacht en komen veel meer mensen terecht in de kampen. De leefomstandigheden zijn slecht en er sterven tussen de 42.000 en 50.000 mensen aan de mazelen, vervuild water, slechte hygiëne, onvoldoende eten en onjuiste medische zorg.⁷⁷ Doordat de kampen er langer staan dan verwacht, ziet de Britse regering de mogelijkheid ontstaan om de kampen voor een ander doel te gebruiken. Het sociaal darwinistische gedachtegoed leeft op dat moment nog volop in Groot-Brittannië en de kampgevangenen worden gezien als subjecten van het Britse Rijk. Volgens de regering is het daarom van belang dat ze niet langer als barbaren leven, maar zich aanpassen aan de westerse beschaving.⁷⁸ Hierdoor verandert de intentie van de kampen van slechts militair naar ook sociaal-culturele belangen. De Britten zien dit als een positief doel. Zo propageert de Britse regering met het feit dat dankzij de scholen in de kampen meer Boeren kinderen naar school gaan dan in de periode voor de oorlog.⁷⁹ Daarnaast wordt er werk gefaciliteerd voor de kampgevangenen zodat ze zelfonderhoudend worden en werken voor het eten dat ze krijgen. Dit wordt gezien als goed voor het moraal en kan de kampgevangenen leren hoe een beschaafde samenleving werkt. Ook wanneer de Boeren niet gekwalificeerd zijn voor bepaalde banen als dokter of verpleegkundige, worden trainingen gegeven door de Britten. Zo hopen de Britten zo veel mogelijk mensen aan het werk te krijgen. Dit leidt er dan ook toe dat de tweede grootste kostenpost van de kampen het loon en de trainingen voor de Boeren is.⁸⁰

---

⁷⁵ Robert V Kubicek, *The Administration of Imperialism* (Durham, N.C.: Duke University Press, 1969), 92–97.

⁷⁶ Marouf Jr. Hasian, *Restorative Justice, Humanitarian Rhetorics, and Public Memories of Colonial Camp Cultures*, Rhetoric, Politics and Society Ser. (Palgrave Macmillan UK, 2014), 61–63.

⁷⁷ Hasian, *Restorative Justice, Humanitarian Rhetorics, and Public Memories of Colonial Camp Cultures*, 59–60; Emily Hobhouse, *Report of a Visit to the Camps of Women and Children in the Cape and Orange River Colonies* (London: Friars Printing Association, 1901), 4.

⁷⁸ Iain R. Smith en Andreas Stucki, 'The Colonial Development of Concentration Camps (1868–1902)', *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 39, nr. 3 (2011): 426–30.

⁷⁹ Fawcett Committee, *Report on the Concentration Camps in South Africa, by the Committee of Ladies Appointed by the Secretary of State for War: Containing Reports on the Camps in Natal, the Orange River Colony, and the Transvaal* (London: HMSO, 1902), 5.

⁸⁰ Smith en Stucki, 'The Colonial Development of Concentration Camps (1868–1902)', 419.

In Groot-Brittannië zijn deze kampen geen geheim voor zowel de bevolking als het parlement. Ook de hoge sterftcijfers zijn publiekelijk bekend dankzij het onderzoeksrapport van Emily Hobhouse uit 1901. Hobhouse is een Britse journalist en mensenrechtenactivist die de situatie van de Boeren wilde verbeteren tijdens haar bezoeken aan de kampen. Dit lukt haar niet, waarop ze als laatste redmiddel haar bevindingen in een rapport deelt met de Britse bevolking.⁸¹ Haar mening is duidelijk: 'I call this camp system a wholesale cruelty'.⁸² Dankzij haar rapport ontstaat een tweedeling binnen de Britse bevolking voor de steun voor de regering en haar beleid. De kritiek die geuit wordt op de regering is dat de regering tegen het barbarisme strijdt met barbaarse methoden.⁸³ Echter, vanuit het Britse parlement worden de hoge sterftcijfers niet toegewezen aan nalatigheid van de Britten, maar aan het onhygiënische gedrag van de Boeren, hun bijgeloof en daardoor het afzien van westerse medicatie en de tekortkomingen van de moeders in de zorg voor kinderen. Daarnaast stelt het parlement dat het rapport gekleurd is door de pro-Boeren houding van Hobhouse.⁸⁴

De kritiek vanuit de bevolking blijft aanhouden en de Britse regering kan niet anders dan actie ondernemen. Als oplossing wordt er een nieuwe onderzoekscommissie opgezet met Millicent Garret Fawcett aan het hoofd. Fawcett is een Britse feministe en heeft hiervoor in 1924 de onderscheiding 'Grand Dame Cross of the Order of the British Empire' gekregen. Opvallend is dat, net als Hobhouse, ook Fawcett geen neutrale positie heeft. Van haar is bekend dat ze het Britse politieke beleid in Zuid-Afrika steunde en achter de oorlog stond.⁸⁵ In 1902 verschijnt het Fawcett rapport, waarin het sociaal darwinistische gedachtengoed duidelijk naar voren komt. Zo bespreekt de commissie welke kwaliteiten een kampopzichter moet hebben en de lijst loopt uiteen van autoriteit en discipline tot het hebben van groene vingers. Deze lijst met opsommingen eindigt met de zin:

'It is unnecessary to say that this ideal person is not often found in South Africa or elsewhere, but we feel the highest admiration for the spirit with which, as a body, the camp superintendents have grappled with the difficult task entrusted to them.'⁸⁶

De commissie schrijft later dat ze er niet aan twijfelt dat een Brit wel voldoet aan alle gestelde eisen en kwaliteiten.⁸⁷

Uit beide rapporten blijkt dat de hygiëne en ziektebestrijding een groot probleem is. Hierdoor moet de regering wel iets doen ter verbetering van de kampen, waardoor Britse dokters en verpleegkundigen naar Zuid-Afrika worden gestuurd. Echter, deze hulp heeft naast de medische kant nog een andere functie. De Britse vrouwen worden gezien als personificaties van vrouwelijkheid en beschaving. Door hen naar de kampen te sturen, hoopt de regering dat de Boerenvrouwen zich otrekken aan de Britse vrouwen en zich aanpassen aan de westerse

---

⁸¹ Smith en Stucki, 428.

⁸² Hobhouse, *Report of a Visit to the Camps*, 4.

⁸³ Hasian, *Restorative Justice, Humanitarian Rhetorics, and Public Memories of Colonial Camp Cultures*, 60.

⁸⁴ Elizabeth Van Heyningen, 'The Concentration Camps of the South African (Anglo-Boer) War, 1900–1902', *History Compass* 7, nr. 1 (2009): 23.

⁸⁵ Barbara Caine, '6. Millicent Garrett Fawcett', in *Victorian feminists* (Oxford: Oxford University Press, 1992), 13.

⁸⁶ Fawcett Committee, *Report on the Concentration Camps in South Africa, by the Committee of Ladies Appointed by the Secretary of State for War: Containing Reports on the Camps in Natal, the Orange River Colony, and the Transvaal*, 7.

⁸⁷ Fawcett Committee, 8.

beschaving.⁸⁸ Dit is ook een goed voorbeeld van de dubbele intentie die de regering met de kampen had.

Uit dit hoofdstuk is gebleken dat de hervormingen die plaatsvonden vooral op gang gebracht werden door organisaties en belangrijke personen. De regering houdt zich pas met de start van de Wedloop om Afrika bezig met de modernisatie van Afrika. De concentratiekampen tijdens de Tweede Boerenoorlog zijn hier een goed voorbeeld van. Dankzij werk, scholing en het brengen van Britse verpleegkundigen naar de kampen hoopt de Britse regering de kampgevangenen te kunnen vormen van barbaren naar een beschaafd volk dat goed binnen het Britse Rijk past. In deze vijftig jaar van hervorming en modernisatie is te stellen dat eerst voornamelijk op materieel gebied hervormingen plaatsvonden, en later ook op sociaal-cultureel vlak.

---

⁸⁸ E. Van Heyningen, 'A tool for modernisation? The Boer concentration camps of the South African War, 1900 - 1902', *South African Journal of Science* 106, nr. 5-6 (2010): 56.

Conclusie

In dit scriptieonderzoek is gekeken in hoeverre er een overeenkomst is tussen het discours over het oriëntalisme dat geanalyseerd is door Edward Said en de koloniale periode van Groot-Brittannië in Afrika tussen 1850 en 1914. Said beargumenteert dat er drie verschillende discoursen van oriëntalisme zijn. Dit zijn het academische, ontologische en autoritaire discours. Het autoritaire discours wordt door Said gezien als een discours waarmee westerse oriëntalisten over de Oriënt domineren. De oriëntalist heeft middels intellectuele autoriteit het idee gekregen dat zij als beste weet hoe de Oriënt in elkaar steekt en wat de Oriënt nodig heeft om te moderniseren. Hierbij hoeft dit discours niet eens te kloppen, maar gaat het er vooral om dat de oriëntalist met dit discours grip krijgt op de Oriënt.

Wanneer gekeken wordt naar de relatie tussen Groot-Brittannië en Afrika in het licht van het autoritaire discours, kan er gesteld worden dat er veel overeenkomsten zijn. Dit discours bevat drie fasen, te weten kennis vernemen, annexeren en moderniseren. In de periode 1850 tot 1875 worden veel ontdekkingsreizen ondernomen door Britse ontdekkingsreizigers naar Afrika met het idee om zowel handel op te zetten als het christendom te verspreiden. Dit komt voort uit het idee van ‘Commerce, Christianity and Civilisation’. De kennis over de Afrikaanse geografie en samenlevingen die hier wordt opgedaan, wordt middels boeken, papers en lezingen gedeeld met het thuisfront. Dit opdoen van kennis leidt tot intellectuele autoriteit, van waaruit superioriteitsgevoelens ontstaan op het culturele en religieuze vlak. Mede dankzij het sociaal darwinisme ontstaat het idee van een hiërarchie tussen rassen. Door het geloof in voorzienigheid en het ontbreken van het christendom vormen Britse ontdekkingsreizigers het idee dat Afrika een barbaarse samenleving heeft. Dankzij dit discours ontstaat binnen het Britse parlement de legitimering voor het annexeren van land. Immers, door de intellectuele autoriteit en superioriteit op het gebied van cultuur en religie, stelt het parlement dat zij als beste weet wat goed is voor Afrika. Al sinds de start van de ontdekkingsreizen nemen Britse actoren het voortouw in het ontwikkelen van het continent naar westerse maatstaven. In het begin zijn dit slechts de ontdekkingsreizigers, maar later volgt ook het Britse parlement. In de jaren van ontdekkingsreizen zijn de hervormingen voornamelijk materiële ontwikkelingen, waarna later ook sociaal-culturele ontwikkelingen plaatsvinden. Een goed voorbeeld hiervan zijn de concentratiekampen tijdens de Tweede Boerenoorlog, waarmee getracht werd de gevangenen te hervormen naar beschaafde, Britse onderdanen.

Er kan dan ook gesteld worden dat de casus Groot-Brittannië – Afrika grote overeenkomsten heeft met het oriëntalistische discours van Said. De fases die Said kenmerkt zijn terug te vinden in de Britse geschiedenis en ook het belangrijke begrip intellectuele autoriteit is terug te vinden in de gebruikte bronnen. Deze conclusie geeft aanzet tot discussie, waar hieronder verder op ingegaan wordt.

Discussie

Said beargumenteert dat het autoritaire discours binnen oriëntalisme berust op racisme en onderdrukking. De conclusie dat de denkprocessen van het autoritaire discours overeenkomsten vertoont met de koloniale periode van Groot-Brittannië is dan ook niet betekenisloos. Zeker in de huidige maatschappij waar de aandacht voor deze thema's oploopt, is het van belang dat er gekeken wordt naar het verleden. Zo kan er onderzocht worden of, en zo ja op welke manier, deze thema's invloed hebben op de huidige maatschappij en de heersende denkwijzen. Een faculteit als de geesteswetenschappen leidt studenten op tot burgers met invloedrijke banen als

politici, journalisten en (geschiedenis) docenten. Juist op deze plekken is het van belang dat andere denkwijzen gerespecteerd worden, maar er óók aandacht is voor een kritische reflectie op onze eigen denkwijzen en op welke mogelijke manieren hier gekleurde of blinde vlekken zitten.

Het doel van dit scriptieonderzoek is om een begin te maken in het onderzoek naar de politieke gekleurdeheid van Groot-Brittannië in de negentiende eeuw. Hierbij is voornamelijk gefocust op de Britse regering en actoren die handelden in haar naam, maar is er niet gekeken naar de mening van de Britse bevolking over dit beleid. Dit is een belangrijk onderdeel in het debat rondom kolonialisme en is dan ook een beperking van dit onderzoek. Ook is alleen naar de kant van de Britten gekeken, maar is de houding van de Afrikaanse bevolking tegenover de Britten niet onderzocht. Hiermee wordt slechts de westerse kant belicht en komt de stem van Afrika niet aan bod. Deze beperkingen zijn daarom goede startpunten voor vervolgonderzoeken in het debat rondom oriëntalisme, Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika. Niet alleen ligt er waarde in deze onderzoeken wanneer er naar Groot-Brittannië en zuidelijk Afrika gekeken wordt, maar ook voor de in de inleiding genoemde Zwarte Pieten discussie, de Gouden Eeuw discussie en de Black Lives Matter beweging. Dit scriptieonderzoek laat zien waar gedachtepatronen van vandaag de dag vandaan kunnen komen, waardoor het makkelijker wordt om patronen te erkennen en vervolgens te doorbreken. Verandering kan slechts plaatsvinden wanneer je openstaat voor een dialoog, waar dit scriptieonderzoek een aanzet tot doet.

Bibliografie

Primaire bronnen

- Burton, Richard Francis. *The Lake Regions of Central Africa, a Picture of Exploration*. New York: Harper, 1860.
- Conrad, Joseph. *Heart of Darkness*. London: Blackwood, 1899.
- Fawcett Committee. *Report on the Concentration Camps in South Africa, by the Committee of Ladies Appointed by the Secretary of State for War: Containing Reports on the Camps in Natal, the Orange River Colony, and the Transvaal*. London: HMSO, 1902.
- Grant, James Augustus. *A walk across Africa; or, Domestic scenes from my Nile journal*. Edinburgh: Blackwood, 1864.
- Hobhouse, Emily. *Report of a Visit to the Camps of Women and Children in the Cape and Orange River Colonies*. London: Friars Printing Association, 1901.
- Hunt, James. *On the Negro's Place in Nature*. London: Trübner & Co., 1863.
- 'Interpretation Act', 1889.
https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1889/63/pdfs/ukpga_18890063_en.pdf.
- Keltie, John Scott. *The partition of Africa*. London: E. Stanford, 1893.
- Livingstone, David. *Missionary travels and researaches in South Africa*. New York: Harper & brothers, 1858.
- 'Records of the Colonial Office, Commonwealth and Foreign and Commonwealth Offices, Empire Marketing Board, and Related Bodies'. Series, 1990 1570. CO. The National Archives, Kew.
- Speke, John Hanning. *Journal of the Discovery of the Source of the Nile*. Edinburgh: Blackwood, 1863.
- Stanley, Henry M. *Through the Dark continent, or, The sources of the Nile: around the great lakes of equatorial Africa and down the Livingstone River to the Atlantic Ocean*. London: Sampson Low, Marston, Searle, Rivington, 1878.
- Verschoyle, F. *Cecil Rhodes; His Political Life and Speeches, 1881-1900*. London: Chapman and Hall, 1900.

Secundaire bronnen

- Breckenridge, Carol A., en Peter van der Veer, red. *Orientalism and the Postcolonial Predicament: Perspectives on South Asia*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1993.
- Burke III, Edmund, en David Prochaska. 'Orientalism: From Postcolonial Theory to World History'. In *Genealogies of Orientalism: History, Theory, Politics*, onder redactie van Edmund Burke III en David Prochaska, 1–42. Lincoln: University of Nebraska Press, 2008.
- Caine, Barbara. '6. Millicent Garrett Fawcett'. In *Victorian feminists*. Oxford: Oxford University Press, 1992.
- Colley, Linda. "'This small island": Britain, Size and Empire'. The British Academy, 2002.
<https://www.thebritishacademy.ac.uk/documents/864/pba121p171.pdf>.
- Connaughey, Gloria Mc. 'Darwin and social darwinism'. *Osiris* 9 (1950): 397–412.
- Finkelstein, David. 'Breaking the Thread: The Authorial Reinvention of John Hanning Speke in His Journal of the Discovery of the Source of the Nile'. *Text* 9 (1996): 280–96.
- Goody, Jack. *The East in the West*. Cambridge [England] ; Cambridge University Press, 1996.
<http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/95046915.html>.
- Hasian, Marouf Jr. *Restorative Justice, Humanitarian Rhetorics, and Public Memories of Colonial Camp Cultures*. Rhetoric, Politics and Society Ser. Palgrave Macmillan UK, 2014.

- Jarosz, Lucy. 'Constructing the Dark Continent: Metaphor as Geographic Representation of Africa'. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 74, nr. 2 (1 augustus 1992): 105–15. <https://doi.org/10.1080/04353684.1992.11879634>.
- Johnson, Derrick. 'The George Floyd Uprising Has Brought Us Hope. Now We Must Turn Protest to Policy'. *The Guardian*, 30 juni 2020, sec. Opinion. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jun/30/black-lives-matter-protests-voting-policy-change>.
- Kennedy, Valerie. *Edward Said: A Critical Introduction*. 1st dr. Key Contemporary Thinkers. Malden: Polity, 2000.
- Kerr, Douglas. *Eastern Figures : Orient and Empire in British Writing*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2008. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=322044&site=ehost-live>.
- Kubicek, Robert V. *The Administration of Imperialism*. Durham, N.C.: Duke University Press, 1969.
- Moosavinia, S, R Racevskis, en S Talebi Sarokolaei. 'Edward Said and Michel Foucault: Representations of the notion of discourse in colonial discourse theory'. *Journal of Research in Applied Linguistics* 10, nr. 2 (2019): 182–92.
- Mulder, Sjoerd. 'Waarom is Zwarte Piet zo'n onderdeel van onze identiteit geworden?' Trouw, 21 november 2019. <https://www.trouw.nl/gs-b13180e0>.
- Mullen, Bill van. *Afro Orientalism*. Minnesota: University of Minnesota Press, 2004.
- Numbers, Ronald L., en John Stenhouse, red. *Disseminating Darwinism: The Role of Place, Race, Religion, and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572968>.
- Prasch, Thomas. 'Which God for Africa: The Islamic-Christian Missionary Debate in Late-Victorian England'. *Victorian Studies* 33, nr. 1 (1989): 51–73.
- Prestholdt, Jeremy. 'Portuguese Conceptual Categories and the "Other" Encounter on the Swahili Coast'. *Journal of Asian and African Studies* 36, nr. 4 (1 januari 2001): 383–406. <https://doi.org/10.1163/15685210152691945>.
- Saglia, Diego. 'William Beckford's "Sparks of orientalism" and the material-discursive orient of British Romanticism'. *Textual Practice* 16, nr. 1 (1 januari 2002): 75–92. <https://doi.org/10.1080/09502360110103702>.
- Said, Edward W. *Orientalism*. Modern Classics. London: Penguin Books, 2019.
- Smith, Iain R., en Andreas Stucki. 'The Colonial Development of Concentration Camps (1868–1902)'. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 39, nr. 3 (2011): 417–37.
- Stanley, Brian. "'Commerce and Christianity": Providence Theory, the Missionary Movement, and the Imperialism of Free Trade, 1842-1860'. *The Historical Journal* 26, nr. 1 (1983): 71–94.
- Van Heyningen, E. 'A tool for modernisation? The Boer concentration camps of the South African War, 1900 - 1902'. *South African Journal of Science* 106, nr. 5–6 (2010): 52–61.
- Van Heyningen, Elizabeth. 'The Concentration Camps of the South African (Anglo-Boer) War, 1900–1902'. *History Compass* 7, nr. 1 (2009): 22–43. <https://doi.org/10.1111/j.1478-0542.2008.00562.x>.
- 'Wel of geen Gouden Eeuw: "Laten we op zoek gaan naar een nieuwe term"'. Geraadpleegd 11 november 2020. <https://nos.nl/1/2301599>.